

Latvijas Republikas tiesībsargs

Baznīcas iela 25, Rīga, LV-1010, tālr.: 67686768, fakss: 67244074, e-pasts: tiesibsargs@tiesibsargs.lv, www.tiesibsargs.lv

Rīgā

2019.gada 15.aprīlī Nr. 6-6/12

[..]

[..]

Par viedokļa sniegšanu

Tiesībsargs saņēma Jūsu 2019.gada 18.marta iesniegumu (reģistrēts 22.03.2019. ar Nr.380) par Valsts policijas darbinieku rīcību.

Iesniegumā norādāt, ka 2018.gada 30.martā nakts klubā notika konflikts, kura rezultātā [..] nodarīja Jums miesas bojājumus. Tajā pašā dienā vērsāties Valsts policijas Kurzemes reģiona pārvaldes Talsu iecirknī ar iesniegumu.

Tiesu medicīniskās ekspertīze konstatēja, ka 2018.gada 30.marta konflikta rezultātā Jums tika nodarīti maznozīmīgi miesas bojājumi. Tomēr 2018.gada 19.jūnijā Talsu iecirknī tika pieņemts lēmums par administratīvā pārkāpumā lietvedības izbeigšanu, nekonstatējot [..] rīcībā administratīvā pārkāpuma sastāvu. 2018.gada 16.jūlijā Talsu iecirkņa priekšnieks minēto lēmumu atstāja spēkā. Savukārt 2018.gada 11.decembrī Kurzemes rajona tiesa (Liepājā) atzina, ka policija ir nepareizi novērtējusi lietas faktiskos un tiesiskos apstākļus. Tiesa konstatēja cēloņsakarību starp [..] darbībām un Jums konstatētajiem miesas bojājumiem. Tomēr tiesa, secinot, ka atbilstoši Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodeksa (LAPK) 214.pantam, lēmuma pieņemšana ir Valsts policijas kompetencē, nolēma nosūtīt lietu iestādei jaunai izskatīšanai.

2019.gada 1.martā Kurzemes apgabaltiesa, izskatījusi Jūsu sūdzību par minēto Valsts policijas lēmumu, atzina par nepamatotu rajona tiesas viedokli, ka lieta nosūtāma jaunai izskatīšanai iestādei. Tiesa konstatēja, ka administratīva pārkāpuma lietā nav sastādīts administratīvā pārkāpuma protokols par [..] saukšanu pie atbildības, bet Valsts policijas lēmumā nav LAPK 248.pantā minētās ziņas. Vienlaikus secināja, ka minētajā administratīvā pārkāpuma lietā iestāties noilgums. Ņemot vērā minēto, apgabaltiesa atcēla Kurzemes rajona tiesas spriedumu, bet lietvedību izbeidza. Lūdzat izvērtēt, vai Talsu iecirkņa rīcība neierobežo Jūsu pamattiesības.

Tiesībsargs ikvienu gadījumu vērtē vienīgi cilvēktiesību un labas pārvaldības principu kontekstā. Savukārt Tiesībsarga likuma 25.panta pirmā daļa

paredz, ka tiesībsargs vērtējumu sniedz, pabeidzot pārbaudes lietu. Tomēr likuma „Par tiesu varu” 11.pants paredz aizliegumu ierobežot, iespaidot, ietekmēt vai citādi iejaukties tiesas spriešanā neatkarīgi no nolūka vai iegansta ar kādu tas tiek darīts. Savukārt LAPK 289.²² panta otrajā daļa noteikts, ka apelācijas instances nolēmums administratīvā pārkāpuma lietā nav pārsūdzams un stājas spēkā tā sastādīšanas dienā. Kurzemes apgabaltiesas 2019.gada 1.marta spriedums ir stājies likumīgā spēkā. Ņemot vērā minēto, uzskatu par iespējamu ierosināt pārbaudes lietu un vērtēt konkrēto gadījumu no cilvēktiesību viedokļa.

Latvijas Republikas Satversmes (Satversme) 92.pants paredz, ka ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā. Ikviens uzskatāms par nevainīgu, iekams viņa vaina nav atzīta saskaņā ar likumu. Nepamatota tiesību aizskārums gadījumā ikvienam ir tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu. Ikvienam ir tiesības uz advokāta palīdzību. Iesniegumā nav datu, ka minētās administratīvā pārkāpuma lietvedības ietvaros Jums būtu uzrādīta apsūdzība vai liegta iespēja saņemt advokāta palīdzību. Līdz ar to Jūsu gadījums var tik vērtēts Satversmes 92.panta pirmajā un trešajā teikumā garantēto tiesību kontekstā.

1. Ikviens var aizstāvēt savas tiesības un likumiskās intereses taisnīgā tiesā.

Satversmes tiesa ir atzinusi¹, ka taisnīga tiesa kā pienācīgs, tiesiskai valstij atbilstošs tiesas process aptver vairākus elementus, kas ir savstarpēji saistīti, t.i., tiesības uz pieeju tiesai, pušu līdztiesības un sacīkstes principu, tiesības tikt uzklausi, tiesības uz motivētu tiesas spriedumu, kā arī tiesības uz pārsūdzību.

Iesniegumā nav informācijas par šķēršļiem, kuri liegtu Jums iespēju apstrīdēt tiesā 2018.gada 19.jūnija Valsts policijas Talsu iecirkņa lēmumu par administratīvā pārkāpumā lietvedības izbeigšanu. Līdz ar to Jūsu tiesības aizstāvēt savas intereses tiesā (pieeju tiesai) nav tikušas ierobežotas.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa ir norādījusi², ka motivēta nolēmuma mērķis ir nodrošināt, lai gan lietas dalībnieki, gan sabiedrība varētu saprast, kā tiesa nonākusi pie tieši tāda un ne citāda lietas iznākuma, tādējādi izslēdzot tiesas patvaļas iespējamību. No iesniegumam pievienotajām spriedumu kopijām redzams, ka Jums bija iespēja norādīt pirmās un apelācijas instances tiesai uz apsvērumiem, kuru dēļ uzskatāt Valsts policijas Talsu iecirkņa lēmumu par nepamatotu. Spriedumos abu instanču tiesas ir vērtējušas Jūsu apsvērumus un norādījušas savus, kas bija par pamatu Valsts policijas lēmuma atcelšanai. Tādējādi apskatāmajā administratīvā pārkāpuma lietā Jums tika nodrošinātas tiesības tikt uzklausi, kā arī iespēja saņemt motivētu tiesas nolēmumu un pārsūdzēt to.

No iesniegtajiem materiāliem redzams, ka Kurzemes apgabaltiesa konstatēja administratīvo pārkāpumu lietvedību nepieļaujošos apstākļus. Proti, administratīvās pārkāpuma lietvedības termiņš pārsniedza LAPK 37.pantā noteiktos deviņus mēnešus lēmuma pieņemšanai par soda piemērošanu.

¹ Satversmes tiesas 2018.gada 15.marta spriedums lietā Nr.2017-16-01

² Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2011.gada 22.februāra sprieduma lietā „Lalmahomed v. Netherlands”

Satversmes tiesa ir atzinusi³, ka Satversmes 92. panta pirmajā teikumā minētais jēdziens “taisnīgai tiesai” atbilstošs process ietver *lietas savlaicīgu izskatīšanu tiesā*, tiesības izteikt tiesai savu viedokli, tiesības pārsūdzēt tiesas lēmumu. Eiropas Savienības pamattiesību hartas 47.panta otrā daļa paredz, ka ikvienai personai ir tiesības uz taisnīgu, atklātu un *laikus veiktu* lietas izskatīšanu neatkarīgā un objektīvā, tiesību aktos noteiktā tiesā. Vienlaikus Eiropas Cilvēktiesību tiesas ieskatā ne katram izmeklēšanas rezultātam jāsakrīt ar iesniedzēja notikuma redzējumu.⁴ Līdz ar to, lai gan personai nav subjektīvu tiesību uz labvēlīgu uzsāktā procesa rezultātu, tomēr valstij ir pienākums veikt izmeklēšanas un iztiesāšanas darbības savlaicīgi bez neattaisnotas vilcināšanās.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa norādīja uz apstākļiem, kurus nepieciešams ņemt vērā vērtējot, vai lietas izskatīšanas laiks atbilst kritērijam „saprātīgā termiņā”, t.i., lietas sarežģītība, iesniedzēja uzvedība, valsts un tiesu varas rīcība.⁵ Tādējādi administratīvā pārkāpuma lietas izskatīšanu savlaicīguma kontekstā vērtējama gan tiesas, gan policijas rīcība.

No iesniegtajiem materiāliem un Tiesu informācijas sistēmas datiem⁶ redzams, ka ar iesniegumu policijā vērsāties 2018.gada 30.martā, 16.maijā eksperts sniedza atzinumu par miesas bojājumu smaguma pakāpi, 19.jūnijā tika pieņemts lēmums par lietvedības izbeigšanu, 16.jūlijā Valsts policija minēto lēmumu atstāja spēkā, 12.septembrī Kurzemes rajona tiesā saņemta Jūsu sūdzība, 11.decembrī tiek pasludināts pirmās instances, bet 2019.gada 1.martā - apelācijas instances tiesas spriedums. Tādējādi minētā administratīvā pārkāpumā lieta Valsts policijā tika izskatīta kopumā četrus mēnešus. Ņemot vērā to, ka šajā laikā tika nozīmēta tiesu medicīniskās ekspertīze un pušu uzklauššana (pratināšana), kā arī tika veikta pārsūdzība augstākai amatpersonai, nav iemeslu uzskatīt, ka *izmeklēšana* Valsts policijā minētajā administratīvā pārkāpuma lietā būtu acīmredzami vilcināta.

LAPK 288.panta otrajā daļā noteikts, ka iestāde septiņu dienu laikā no sūdzības saņemšanas dienas sūdzību ar lietu nosūta rajona (pilsētas) tiesai pēc piekritības. Saskaņā ar Tiesu informācijas sistēmas datiem Kurzemes rajona tiesā sūdzība par Valsts policijas 2018.gada 16.jūlija lēmumu tika saņemta 12.septembrī, t.i., gandrīz pēc diviem mēnešiem. Atbilstoši Kurzemes rajona tiesas sniegtajai informācijai, minētais sūdzības pieņemšanas termiņš saistīts ar to, ka tiesai bija nepieciešams atkārtoti pieprasīt administratīvā pārkāpuma lietas materiālus no Valsts policijas Talsu iecirkņa.

Valsts pārvaldes iekārtas likuma 10.panta desmitajā daļā noteikts, ka valsts pārvaldi organizē pēc iespējas efektīvi. Atkārtota administratīvā pārkāpuma lietas materiālu nosūtīšana uz Kurzemes rajona tiesu ir pamats uzskatīt, ka Valsts policijas *Talsu iecirkņa darbība konkrētajā gadījumā nav bijusi organizēta efektīvi.*

³ Satversmes tiesas 2003.gada 27.jūnijā spriedums lietā Nr. 2003-03-01

⁴ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2006.gada 26.janvāra spriedums lietā *Mikheyev v Russia*

⁵ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2002.gada 28.novembra spriedums lietā *Lavents pret Latviju*

⁶ Sk. 05.04.2019.

Kurzemes rajona tiesas 2018.gada 11.decembra spriedums tika nodots kancelejai 21.decembrī. Līdz ar to, lai gan Valsts policijas kavējās ar savlaicīgu lietas materiālu nosūtīšanu, tomēr tas neliedza tiesai iespēju spriest par 2018.gada 16.jūlija lēmuma tiesiskumu, ievērojot LAPK 37.panta nosacījumus.

Saskaņā ar Tiesu administrācijas 2019.gada 5.aprīlī sniegto informāciju 2018.gadā vidējais administratīvo pārkāpumu lietu izskatīšanas ilgums pirmās instances tiesā bija 1,7 mēneši, bet apelācijas instances tiesā 1,4 mēneši. Tādējādi administratīvas pārkāpuma lietas izskatīšana abās tiesu instancēs vidēji aizņēma aptuveni trīs mēnešus. Tomēr apskatāmajā administratīvā pārkāpuma lietā izskatīšana Kurzemes rajona tiesā ilga no 2018.gada 12.septembra līdz 21.decembrim (aptuveni 3,5 mēnešus). Tādējādi minētās administratīvās pārkāpuma lietas izskatīšanas termiņš divas reizes pārsniedza vidējo šāda veida lietu izskatīšanas termiņu valstī.

Izvērtējot lietas sarežģītību, Eiropas Cilvēktiesību tiesa pievērs lielu uzmanību šādām pazīmēm: apstākļu raksturam, kas ir jānoskaidro, apsūdzēto un liecinieku skaitam, starptautiskajiem apstākļiem, vai lieta tiek apvienota ar citu lietu, kā arī, vai procesā tiek iesaistītas jaunas personības.⁷ No Kurzemes rajona tiesas sprieduma redzams, ka administratīvās pārkāpuma lietas materiālos bija videonovērošanas kameru ieraksti, tiesu medicīnas ekspertu slēdziens un vairāku personu liecības par 2018.gada 30.marta notikumiem. Ņemot vērā minēto, kā arī to, ka Tiesu informācijas sistēmā nav datu par minētās administratīvā pārkāpuma lietas izskatīšanu klātienē tiesas sēdēs, var secināt, ka Kurzemes rajona tiesa nekonstatēja pretrunas lietas materiālos un esošā informācija bija pietiekama sprieduma taisīšanai. Tādējādi nav pamata uzskatīt minēto administratīvā pārkāpuma lietu par sarežģītu. Tomēr pilnais Kurzemes rajona tiesas spriedums šajā lietā tika pasludināts *deviņas dienas pirms LAPK 37.panta ceturtajā daļā paredzētā termiņa*.

Atbilstoši LAPK 289.¹⁸ panta pirmajai daļai rajona tiesas pieņemtu nolēmumu administratīvā pārkāpuma lietas dalībnieks *var pārsūdzēt 10 darba dienu laikā* no pilna nolēmuma pieejamības dienas tiesas kancelejā. Tādējādi Kurzemes rajona tiesas sprieduma pieejamības diena pēc būtības liedza iestādei iespēju labot šajā administratīvā pārkāpuma lietā konstatētos trūkumus. Turklāt tas padarīja rajona tiesas sprieduma apstrīdēšanu apgabaltiesā faktiski par nelietderīgu, jo neatkarīgi no apelācijas instances tiesas secinājumiem pēc būtības, konstatējot LAPK 37.panta ceturtajā daļā minēto termiņu notecējumu, lietvedība būtu izbeidzama kā tiesā, tā arī iestādē, pamatojoties uz LAPK 239.panta 7.punktu. Lai gan nav pamata uzskatīt, ka Kurzemes rajona tiesa, izskatot minēto administratīvā pārkāpuma lietu, būtu apzināti vilcinājusies ar sprieduma taisīšanu, tomēr tā nav pievērsusi pienācīgu uzmanību LAPK 37.pantā noteiktajiem termiņiem.

LAPK 22.pantā ir noteikts administratīvā soda mērķis, t.i., atbildības līdzeklis un tiek piemērots, *lai personu, kura izdarījusi administratīvo*

⁷ Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2002.gada 28.novembra spriedums lietā *Lavents pret Latviju*

pārkāpumu, audzinātu likumu ievērošanas un sadzīves noteikumu cienīšanas garā, kā arī lai tiklab tiesību pārkāpējs, kā citas personas neizdarītu jaunus pārkāpumus. Personas sodīšana nevar būt administratīvā pārkāpuma lietvedības pašmērķis. Tomēr situācijās, kad personas rīcībā ir administratīvā pārkāpuma sastāva pazīmes, bet viņa netiek saukta pie LAPK noteiktās atbildības, var netikt sasniegts no turpmākas prettiesiskas darbības indivīdu atturošais vai audzinošais efekts. Šāda veida situācija var veicināt pārkāpējā likumu un uzvedības normu neievērošanu, kas nav sabiedrības interesēs kopumā.

Taisnīguma princips ir fundamentāls vispārējais tiesību princips. Atbilstoši objektīvai izpratnei par taisnīgumu ikviens saņem to, kas viņam pienākas. Tādējādi situācijā, kad valsts rīcība attiecībā pret privātpersonu bijusi netaisnīga, atzīstams, ka ir pārkāpts taisnīguma princips.⁸ Situācijās, kad personas rīcībā ir prettiesiskas rīcības sastāva pazīmes, bet viņa netiek saukta pie likumā paredzētās atbildības izmeklēšanas vai iztiesāšanas procesā pieļauto kļūdu vai nepilnību dēļ ir acīmredzami pretrunā ar taisnīguma principu. Ņemot vērā iepriekš konstatētos trūkumus Valsts policijas Talsu iecirkņa un Kurzemes rajona tiesas (Liepājā) darbībā, secināms, ka, lai gan Satversmes 92.panta pirmajā teikumā garantētās tiesības Jums nav tikušas ierobežotas, tomēr, izskatot administratīvā pārkāpumā lietu par 2018.gada 30.marta notikumiem Liepājā, netika sasniegts LAPK mērķis un nodrošināta taisnīguma principa ievērošana.

2. Nepamatota tiesību aizskāruma gadījumā ikvienam ir tiesības uz atbilstīgu atlīdzinājumu.

LAPK 39.panta pirmā daļa paredz, ja administratīvā pārkāpuma rezultātā nodarīts mantisks zaudējums, tad, izskatot administratīvā pārkāpuma lietu, tiesai ir tiesības vienlaikus izlemt jautājumu par vainīgā pienākumu atlīdzināt mantisko zaudējumu. LAPK 289.⁶panta astotās daļas 6.punktā noteikts, ka tiesa, izskatot administratīvā pārkāpuma lietu, izlemj vai apmierināms pieteikums par zaudējumu atlīdzību, kam par labu un kādā apmērā tas piedzenams. Tomēr iesniegumā un tam pievienotajos spriedumos nav datu, ka Jūs būtu iesniedzis prasību par [...] nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu administratīvā pārkāpuma lietvedības ietvaros.

LAPK 39.panta pirmajā daļā noteikts, ka citos gadījumos jautājumu par administratīvā pārkāpuma rezultātā nodarīta mantiskā zaudējuma vai morālā kaitējuma atlīdzināšanu *izlemj civilās tiesvedības kārtībā.* Atbilstoši Civilprocesa likuma 96.pantam fakti, kas nodibināti ar likumīgā spēkā stājušos spriedumu, nav no jauna jāpierāda, iztiesājot lietas, kurās piedalās tās pašas puses.

Kurzemes rajona tiesa 2018.gada 11.decembra spriedumā norāda, ka *no lietā esošajiem pierādījumiem nepārprotami redzams, ka [...] ar savām darbībām ir veicis tīšus miesas bojājumus [...], satverot viņu kakla rajonā.*

⁸ Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2007.gada 7.jūnija spriedums lietā SKA -238/2007

Augstākā tiesa ir atzinusi⁹, ka atzīšana par nevainīgu inkriminētā noziedzīgā nodarījuma izdarīšanā automātiski neizslēdz iespēju civilprocesa ietvaros konstatēt prettiesiskumu personas rīcībā.

Iesniegumā nav informācijas par šķēršļiem, kas liegtu Jums iespēju celt prasību pret [...] par nodarīto zaudējumu atlīdzināšanu vispārējās jurisdikcijas tiesā Civilprocesa likumā noteiktā kārtībā. Līdz ar to, secināms, ka Satversmes 92.pantā trešajā teikumā garantētās tiesības uz atlīdzinājumu 2018.gada 30.marta notikumu kontekstā Jums nav ierobežotas.

Augstākā tiesa ir atzinusi¹⁰, ka indivīda vēlme, lai persona tiktu sodīta, nav atzīstama par tiesisku interesi. Tādējādi tas vien, ka vainīgais netiek sodīts par izdarīto pārkāpumu LAPK paredzētajā kārtībā un apmērā, nav uzskatāms par cietušā tiesisko interešu aizskārumu. Līdz ar to arī apstāklis, ka rajona tiesa konstatēja trūkumus Valsts policijas lēmumā, bet apgabaltiesa – kļūdas rajona tiesa spriedumā, pēc būtības neietekmēja tās Jūsu iespējas un subjektīvās tiesības, kuras aizsargā Satversme. Tomēr konstatētie trūkumi Valsts policijas Talsu iecirkņa un Kurzemes rajona tiesas (Liepājā) darbībā ir pretrunā ar sabiedrības interesēm kopumā. Ņemot vērā minēto, tiesībsargs aicinās veikt nepieciešamās darbības, lai turpmākajās policijas un tiesas darbībās, nepieļautu iepriekš konstatētos trūkumus.

Ar šo pārbaudes lietu pabeidzu.

Ar cieņu
tiesībsarga vietā
tiesībsarga vietniece

I.Piļāne

⁹ Augstākās tiesas Civillietu departamenta 2017.gada 9.janvāra spriedums lietā SKC – 461/2017

¹⁰ Augstākās tiesas Senāta Administratīvo lietu departamenta 2006.gada 8.augusta lēmums lietā SKC-393